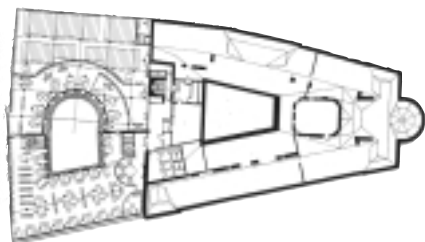


## 7. szint:

A Reviczky utcai épület tetőszintjén kialakított és a Baross utcai épületrészre félkörívesen átforduló irodaszintet helyezünk itt el, egységes irodai övezetben (szerzeményezés, feldolgozás, katalogizá-

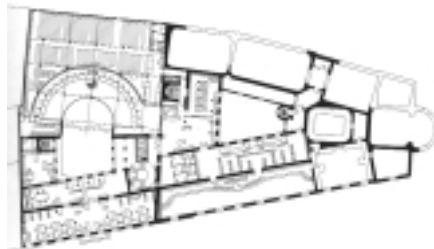


lás, számítógépesítés, irodák stb.). Mögötte a személyzeti lépcsőre és felvonókra fűzve könyvraktárt telepítettünk. A Wenckheim-palota keresztszárnyának te-

tejére került a gázkazánház, gázmérő és szellőzőgépek.

## 8. szint:

A Baross utcai új épületrészben helyeztük el az utolsó könyvraktári szintet. Az épület súlypontjában, süllyesztett tetőszintű „udvarba” telepítettük a hűtőtornyot és ide fordul a szellőzési rendszerek nagy része is.



Hegedűs Péter

## Könyvtárpedagógia

*Az oktatási-nevelési intézmények könyvtáraiban a különböző korok információhordozóinak megfelelően fejlesztették az állományt, mindig meghatározó volt rá a kor szellemi élete, a pedagógia elmélete és gyakorlata. Befolyásolta a könyvtár működését a szülői ház és a tanárok, tanulók által igénybe vehető iskolán kívüli könyvtárak fejlettsége. Így van ez napjainkban is. Korunk igényének megfelelően és az új információhordozók megjelenésével a fiatalok könyvtári ellátása színessé és széleskörűvé vált.*

**A** közoktatásban mindig óvakodni kell az egyoldalúságtól, a kor múló divatjának túlzott hatásától. Ma fontos, hogy a gépesítés előnyeit és hátrányait előítélet nélkül végiggondolva alakítsuk ki az iskolai könyvtári élet legkényelmesebb és leghatékonyabb módját. Meg kell keresnünk annak a lehetőségét, hogy nyugtalan, zajos világunkban, míg egyre több helyen zúg, kattog, villog a gép, a könyvtár csendjét igyekezzünk megőrizni területünk legalább egy részében. Össze kell egyeztetnünk a mindenütt (lakásunkban, közlekedésünkben, munkavégzésünkben) jelen levő hasznos gépesítést a csendet igénylő elmélyüléssel. Az iskolában nem elég csak az informá-

ciót biztosítani a tanárnak, diáknak. A gondolkodásra, a találkozásra, az elmélyült alkotó munkára, a csendben megszülető egymásra találó vélemények csiszolására is lehetőséget keresnek a tanárok és a tanulók.

Mészáros István így ír az iskolai könyvtárakról: „Az 1970-es évek végén merült fel a hazai iskolai könyvtárügyi szakirodalomban az iskolai könyvtárakra alkalmazva a „tanulási forrásközpont” elnevezés. Szolgai átvétel ez a kifejezés a nyugat-európai, amerikai szakirodalomból, amely az iskolai könyvtárnak – e fontos komplex (= nevelési és oktatási) feladatokat ellátó intézménynek, az iskola szerves részének – sem lényegét nem jelzi, sem teljes funkcióját nem fe-

jezi ki, sőt egészen elfedi a tanulók nevelésében betöltött, mással nem pótolható, nélkülözhetetlen szerepét.”

### A könyvtárpedagógia fogalma

Az Új Pedagógiai Lexikonban a sportpedagógia meghatározása: „a sportoló személyiségfejlődésének a sporttevékenység során felmerülő sajátos pedagógiai (nevelési és oktatási) problémáival foglalkozó alkalmazott jellegű tudományág. A problémákat a sport alapvető célkitűzéseinek, a teljesítmény fokozásának nézőpontjából vizsgálja.”

Az egyes szakok módszertana a próbálgató, véletlenszerű lépések színes sora után alakul ki. Egyre több gyakorlati mozzanat és ismétlés után válik szükségessé a gyakorlat megfigyelése, sor kerülhet elemzésére, az elvont tételek megfogalmazására.

Ezután lehet beszélni a szak pedagógiájáról. A „mit”, „hogyan” kérdések után már a „miért”, „kik”, „milyen céllal” is egyre nagyobb teret kap. Egy téma módszertana egy bizonyos fejlődési fokon kiteljesedik, átalakul tantárgypedagógiává.

A könyvtárpedagógia fogalom nem szerepel az idézett lexikonban, csak a könyvtárpedagógia egy részlete, a könyvtárhasználatra nevelés.

Az említett lexikonban olvasható sport-

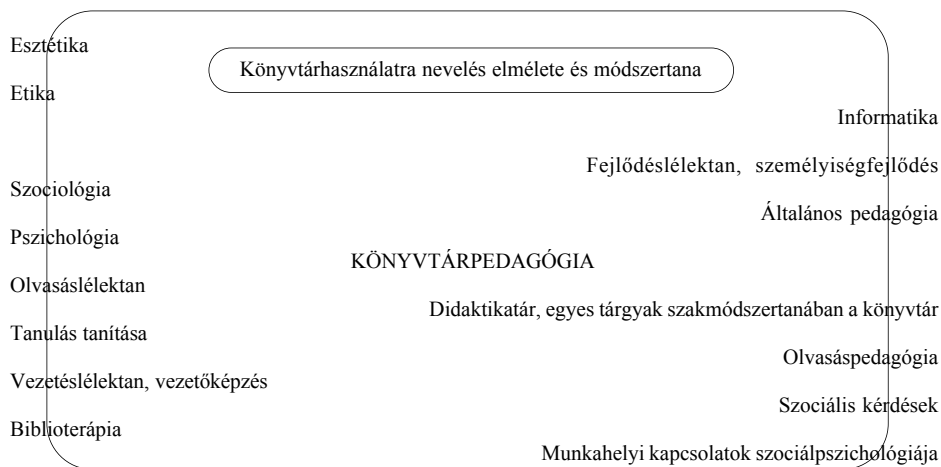
pedagógia rövid meghatározásához hasonlóan így írható le a könyvtárpedagógia: a személyiségfejlődésnek a könyvtári tevékenység során felmerülő vagy az egyébként meglévő, sajátos pedagógiai (nevelési és oktatási) kérdésekkel foglalkozó alkalmazott jellegű tudomány. A problémákat a könyvtár alapvető célkitűzésének nézőpontjából vizsgálja. Felöleli a szülők, a tantestületek, a közművelődési és szakkönyvtárak kérdéseit, az oktatásirányítók és a könyvtárpolitika területeit, a civil szervezetek, a média hatásrendszerét.

Az eddigi könyvtárpedagógiai gondolatokat tágabb összefüggésben kell vizsgálni. A sokoldalú elemzést segítik a pedagógiai művek. Ezek tanulmányozása után szükséges a könyvtárpedagógiai sajátosságok további kidolgozása.

A könyvtárpedagógia fogalmában benne van a könyvtárhasználatra nevelésen kívül több más terület kisebb-nagyobb része.

Az említett terület (*1. ábra*) akkor válik a könyvtárpedagógia részévé, ha jelen van a könyvtár eszközként: megfelelő térben a megfelelő berendezés, az információhordozók a szükséges eszközökkel, továbbá a könyvtárpedagógiai munkát végző egyén, aki a könyvtárat használva, használtatva (nem csak kellemes háttérként, vagy teremhiány esetén szükség-térként elfoglalva) pedagógiai munkát végez.

A könyvek ismeretét, használatát, az



1. ábra. A könyvtárpedagógia és kapcsolatai más területekkel

Bíróné dr. Nagy Edit: Sportágpedagógia Budapest, 1983.	XY: Könyvtárpedagógia Budapest, 2000
Előszó 1. Bevezetés a sportpedagógiába 1.1. A sportpedagógiai tárgya, jellege, feladatai 1.2. A sportpedagógia interdiszciplináris kapcsolatai, helye a tudományok rendszerében 1.3. A sportpedagógia és a sporttudomány 1.4. Összefoglaló kérdések	Előszó Bevezetés a könyvtárpedagógiába A könyvtárpedagógia tárgya, feladatai A könyvtárpedagógia kapcsolatai, helye a tudományos rendszerben A könyvtárpedagógia és a könyvtártudomány
2. A sport társadalmunkban és az egyén életében  2.1 A sport társadalmi jelentősége 2.2 A sport és az egészségvédelem 2.3 Életrend-szabadidő-sport 2.4. A sport egyéb funkciói a mai társadalomban 2.5 A sporttevékenység célja a teljesítményfokozás	A könyvtár társadalmunkban és az egyén életében A könyvtár jelentősége, szerepe a tanulásban A könyvtár és a szellemi egészségvédelem Életmód-szabadidő-könyvtár  A könyvtárpedagógia célja a személyiségfejlesztés és az információszerezés elsajátítása az életben át tanulás és igényes életmód érdekében Összefoglaló kérdések
2.6 Összefoglaló kérdések	Összefoglaló kérdések
3. A sportoló felkészítése pedagógiai folyamat 3.1 A sportoló felkészítése pedagógiai folyamat 3.2 A sportoló nevelésének főbb szinterei és ezek kapcsolatai	A tanuló felkészítése pedagógiai folyamat A könyvtárpedagógia főbb szinterei A könyvtárostanár, a tantestület, a tanulók, az iskolán kívüli könyvtárak kapcsolata
stb.	stb.

1. táblázat

önálló ismeretszerzés egyes fogásait a tanárok vezetésével az osztályterekben is el lehet sajátítani. Ez azonban önmagában nem könyvtárhasználat, csak könyvhasználat. Szükséges, hogy a tanuló dokumentumok sokféleségét tároló a könyvtári környezetben is gyakorolja a könyvek használatát, mert csak ebben az esetben válik a folyamat a könyvtárhasználati gyakorlat részévé. Csak a könyvtárban, a könyvtárral folyhat könyvtárpedagógiai munka. A „többkönyvű oktatás” történhet osztályteremben – és történjék is minél többször. Ez segíti a könyvtárpedagógiai célok elérését a maga útján – azonban nem jelent könyvtárhasználatot, önmagában nem jelent könyvtárpedagógiai munkát. Medence és víz nélkül megtaníthatom az úszás szabályait, de az úszást nem fejleszthetem, a sportpedagógiai célokat elérni nem tudom. Könyvtár nélkül nem beszélhetünk könyvtárpedagógiai munkáról.

Mára eljött az ideje annak, hogy a felhalmozott gyakorlati tapasztalatok elemzése, összegzése után kidolgozásra kerüljön a könyvtárpedagógia elmélete és szakmódszertana. Több tanári szak elkészítette

már szakdidaktikáját. Például az egyik legújabb mű a „Kémia tantárgypedagógia” (1997, szerk.: Victor András).

A sportpedagógia ezelőtt negyed százada jelent meg először. Az 1983-ban megjelent könyv tartalomjegyzékének részlete mellé illesszünk egy képzeletbeli könyvtárpedagógiai összeállítást. (1. táblázat)

### **Kik azok, akik könyvtárpedagógiai munkát végezhetnek?**

Első helyen áll a család. Ezt fogalmazzák meg az olvasáskutatók is. Ezen a téren van a legsürgősebb teendő: a fiatalok felkészítése során gondolkodásra kell készíteni a tanulókat, a jövőre vonatkozó néhány kérdéssel. Mit fognak felolvasni kicsiny gyermeküknek, milyen könyveket gyűjtenek lakásukba a számítógép mellé, milyen könyvekért küldik kamaszukat könyvtárba? Készülniük kell arra, hogy felelős feladatuk lesz szülői szerepükben ezen a téren is. A családi életre nevelésben több időt kell szánni a könyvtár szerepére. Ha a szülők életükkel jó példát mutatnak, ha tudatában lesznek a könyvtár gyerme-

keik életére gyakorolt hatásának, akkor lényegesen javul az iskola könyvtárpedagógiai munkájának eredménye.

Kivehetik részüket a könyvtárpedagógia munkából az iskolán kívüli könyvtárosok, a tantestületek tagjai. Meghatározó az oktatáspolitiká, az oktatáskutatók munkája, a közgyűjtemények dolgozóit befolyásoló könyvtárpolitika. Az érvényes törvények segítik vagy gátolják a könyvtárpedagógiai munkát végzőket. Befolyásoló tényező a média, a sajtó.

A követelményt és a mérési, értékelési módokat meghatározva a szakszerűen felkészített pedagógusok: a könyvtárostánárok végzik a könyvtárpedagógiai fejlesztő munkát több évre megtervezve, szervezeten, kollégáikkal, a helyi program szerint.

Az osztályfőnöki témák közül különösen alkalmasnak látszik könyvtári feldolgozásra a honismeret, helytörténet, iskola-történet (az iskola névadója, volt növendékek, az iskola és könyvtárának bemutatása), családi élet (pedagógiai esztétikai, gazdálkodási, egészségügyi, jogi kérdések), környezetvédelem, pályaválasztás, hivatástudat, etika, szakközépiskolában: művészet (lakáskultúra, zene, képzőművészet), szakkönyvtári lehetőségek.

Mivel a közoktatásban a munka nagy része osztálykeretben folyik, egy osztályban egy adott tárgy, téma esetében az illető szaktanárnak (történelem, könyvtár, matematika stb.), nevelési szempontból pedig az osztályfőnöknek kiemelt szerepe van. A tantestület egészének igényességét befolyásolja egy-egy szaktanár vagy szakmai közösség. Ahol a tantestületben hivatástudattal dolgozik az énektanár, ott koncertlátogató sok tanár és diák. Kiállításra jár a tantestület, képzőművészeti szakkörök sok tanuló, ahol a szaktanár sugározza a művészet szeretetét. A sokat olvasó könyvtáros olvasottságával, könyvtári munkájával hozzájárul a tanárok és diákok olvasási igényeinek fejlesztéséhez.

E természetes, alkalmi hatáson kívül kiemelt szerepe van a könyvtárostánárnak a helyi pedagógiai program készítésekor. Tervét az osztályfőnökkel, szaktanárokkal

közösen fogalmazza meg s a tantestülettel kell jóváhagyatnia.

### Hiányok és eredmények

Visszatekintve és a mai helyzetet vizsgálva a következőket kell végiggondolnunk.

Hazánkban a hatvanas évek második felében több gimnáziumban jártak külföldi csoportok. A hetvenes években rendszeresen visszatértek vendégeink Csehszlovákiából, Lengyelországból, Franciaországból, Angliából stb. Több helyen az iskola könyvtárában is időztek. A látogatók megdöbbentek szegényes, kopott állományunkon, silány berendezéseinken és megcsodálták a könyvtárainkban folyó életet, a több helyen bevezetett könyvtár-tematika szerint végzett következetes munkát. Német, angol, szovjet, francia kollégáktól kértünk programot – de ők nem készítettek, nem használtak tervet, nem végeztek szervezeten tudatos könyvtárpedagógiai munkát.

Dán vendégekkel egy budai könyvtárban találkoztunk a kilencvenes években. Egy dán iskolai könyvtár életéről néztünk meg filmet.

Néhány perces könyvtárbemutató és beszélgetés után a vendégek elkezdtek érdeklődni a mi könyvtárostánári munkánk iránt. Nagy figyelemmel hallgatták beszámolóinkat s elismerésüket fejezték ki. Csodálkoztak: hogyan jutottunk el idáig? Miért gyenge az állományunk, szemben az olvasók körében végzett pedagógiai munkánkkal?

Állományunk hiányosságainak oka többek között:

– gazdag állományú iskolai könyvtárak nagy része külföldre került a trianoni szerződés után;

– államosított iskoláinkból az 1950 előtti könyvek többségét zúdába szállították (kivéve ahol a könyvet védő pedagógusok a rendeletet nem hajtották végre);

– az ötvenes években vita folyt arról, kell-e az iskolákban könyvtár a fejlődésnek indult közművelődési könyvtárak mellett, s a viták tüzeiben nehezen indult

meg az oktatási intézményekben az állománygyarapítás;

– az iskolai könyvtáraknak nem volt költségvetési keretjük;

– a könyvkiadás hiányosságai;

– a nagy pedagógus- és teremhiány nehezítette az iskolai fejlesztést.

A tanárok igyekeztek tudásukkal egyensúlyozni a magyar iskolai könyvtárak állományának szegénységét, a családi és az akkori közművelődési könyvtárak hiányát, egyengeségét. A mindjobban terhéssé váló egykönyvű oktatás közben a könyvtárban megtartott szakkörökkel, órákkal a tanárok és a diákok egyaránt szabadabbá váltak a közvetlenebb és kötetlenebb módszereket kiváltó könyvtári környezetben.

A középiskolai könyvtárakba – az elmúlt századok hagyományainak megfelelően – kitűnő tanárok kerültek kezdetben. A hatvanas években itt már több korábbi vezetői, igazgatói munkakörben vagy egyetemen dolgozó, 3-4 nyelvet beszélő tanár, számos költő, neves kutató dolgozott. (Néhány ismert név: Sopron: *Pröhle Je-*

*nő*, Kecskemét: *Orosz László*, Debrecen-Budapest: *Győri Gáspár*, Miskolc: *Bod Andor*, Kunszentmiklós: *Illyés Bálint*, Budapest: *Apai Béláné*, *Jobbágy Károly*, *Kopré József*, *Littván György* és mások.) Az igényes tanári felkészültség mellett könyvtárosi tudással is rendelkező kolléga még kevés volt, bár néhányan ezen a téren is kiválóak voltak (*Apai Béláné*, *Győri Gáspár* és mások). Az ő példájuk, hivatástudatuk és különösen a szigorú szakmai követelményeket támasztó *Kisfaludi Sándor* (OPKM módszertani osztályvezető) hatására a hatvanas évek második felében a gimnáziumi könyvtárban dolgozó fiatal

tanárok közül sokan elvégezték kiegészítésként *Kovács Máté* tanszékén a könyvtár szakot. (Tanárok voltak többek között: *Szentmihályi János*, *Fülöp Géza*, *Szelle Béla*; hallgatók: *Ballér Endréné*, *Gelencsér Gézáné* Pécsről, *Pásztor Emilné* Egerből.)

Kisfaludi Sándor és munkatársai (például *Károlyi Ágnes*, *Szepesi Hajnal*) 1970-ben az iskolai könyvtárak megyei szakfelügyelítőit már elvárták, hogy a tanári szak mellé szerezzék meg az egyetemi könyvtári szakot is. (Aki ezt nem vállalta, nem lehetett tovább megyei vezető Kisfaludi Sándor idejében.) Az új vezetők felkéré-

sekor természetes volt a legmagasabb szintű képzettség megléte ebben az évtizedben.

A jelenlegi könyvtárpedagógiai munka eredményesebbé válna, ha a pedagógusokat képző felsőfokú intézmények első évfolyamán végre sikerülne bevezetni a szakirodalmi kutatást és könyvtárhasználati alapismereteket, valamint egy könyvtárpedagógiai modult. A könyvtár tanszékeken az általános könyvtár szak

---

*A jelenlegi könyvtárpedagógiai munka eredményesebbé válna,*

*ha a pedagógusokat képző felsőfokú intézmények első évfolyamán végre sikerülne bevezetni a szakirodalmi kutatást és könyvtárhasználati alapismereteket, valamint egy könyvtárpedagógiai modult.*

*A könyvtár tanszékeken az általános könyvtár szak mellett szükségessé válik a könyvtár- tanári pálya elismerése, a tanári hivatástudat elmélyítése a tanulmányok során.*

---

válk a könyvtár- tanári pálya elismerése, a tanári hivatástudat elmélyítése a tanulmányok során. Az intenzív hatékony munka majd akkor indul meg az iskolában, ha lesz minden közoktatási intézményben, különösen a tanárképző intézmények gyakorló iskoláiban szakképzett könyvtárostánár, aki tervezi-szervezi a tantestület könyvtárpedagógiai munkáját.

Az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése és az ízlés, olvasói igényesség formálása az egyik legösszetettebb, legtöbb átgondolást igénylő pedagógiai munka. Előre átgondolt és évekre bontott

cél nélkül (különösen a 45 perces, kötött csoportos foglalkozások során) viszonylag csak alacsonyabb szintet lehet elérni.

A könyv és könyvtár használatának gyakoroltatása, a megfelelő szintű olvasói igényesség kialakítása a mindennapok feladata és az egész nevelőtestület dolga. A pedagógusok ilyen irányú munkájukat részben könyvtárban végzik, napjainkban egyre több a könyvtárban tartott szakóra. Összehangolt pedagógiai munkával elérhető, hogy a könyvtárban tartott többszöri foglalkozás során a tanulók mindegyike magasabb szintű jártasságra tegyen szert. Az önálló tájékozódásra nevelésről beszélve Kisfaludi Sándor többek között a koncentráció alapelvére hívta fel a figyelmet a következő mondatokkal: „Mivel ez a készségfejlesztés minden tantárgy tanításában központi helyet foglal majd el, kínosan ügyelnünk kell arra, hogy mit tanultak már az egyik tárggyal kapcsolatban, és mi az, amit most hallanak először. A hézagok veszedelmesek lehetnek, az ismétlések, ha nem a gyakorlást szolgálják, nem növelik a tanulók lelkesedését....”

### Felkészülés a könyvtárhasználatra

A tantestület számára fontos, hogy a tanulócsoportok minél rövidebb idő alatt sajátítsák el a szükséges anyagot, hogy minél magasabb szintre jusson el minden tanuló. Ezek mellett szempont az is, hogy egy-egy tanár minél kevesebb energiával érje el célját. Sok egyeztetést, külső könyvtárosokkal és az iskolai könyvtárstanárral történő megbeszélést feleslegessé tesz egy tanév elején elkészített könyvtárhasználati tematika.

Egy könyvtárhasználati tematika az olyan könyvtárban tartott komplex órák sorát tartalmazza, ahol a szakóra, illetve osztályfőnöki foglalkozás egy részében új könyvtárhasználati ismeretet is nyújtunk, vagy egy könyvtárhasználati készséget kiemelten fejlesztünk.

A hatvanas évek óta több típusú tematika készült. Ezeknek egy csoportja csak egyetlen terület részeként értelmezte a könyvtári anyagot: először a könyvtáris-

meret (*Ugrinné*, 1968; *Könyves Tóth Lilla*, 1974), az osztályfőnöki óra (Győri Gáspár, 1970), majd az irodalom (1978-as tanterv), végül az informatika (NAT, 1995) részeként. Megismerhető azonban a tantestület egészét érintő, valamennyi tárgyat szolgáló terv is például 1979-ből, legújabbban 1999-ből. A tervezésről korábban megjelent több írás Ugrinnétól, legutóbb egy tanulmány *Homor Tivadartól*. Ezek további kiegészítését a terjedelmi korlátok nem teszik lehetővé.

Amikor egy tematika elkészül, s az iskola vezetője jóváhagyta a tervezetet, a könyvtárostanárnak egyetlen feladata marad: igyekezzék minél intenzívebb könyvtári segítséget adni a megvalósításhoz. Ezt a segítséget megadni feladata, sőt kötelessége. Ő a felelős a tanulók rendszeres tájékoztatásáért, tudásuk és igényük emeléséért. Nem kizárólag a könyvtárba egyedül betérőkért – az egyedül soha nem betérőkért is. A nem kölcsönzőkért sokszor többet kell tenni. A tanulócsoportok könyvtárhasználati készségének fejlődéséért, a fejlődéslélektani kérdések figyelemmel kíséréséért, a személyiségfejlődés segítéseért a tantestület egésze felelős, a könyvtárostanár különösen!

Összegzésül: napjainkban egyre több a könyvtárban tartott óra, de még nem minden esetben nyújtunk fiataljainknak rendszeres oktatást-nevelést a könyvtárhasználat terén. Az oktatási intézmények célja az, hogy mindenkit elindítson a leginkább megfelelő könyvekhez és könyvtárhoz vezető úton. Egy minimális, de az iskola egészére érvényes tematika könnyebbé és eredményesebbé teheti a tantestület munkáját.

### A tantestület felelőssége

Hogyan oszlik meg a felelősség a tantestületen belül a könyvtárpedagógiai kérdéseket illetően? Talán így:

- könyvismeret és könyvhasználat szakórákon – ez a szaktárgyi tanárok felelőssége (a könyvtárban ismétlődő feladatok szükségesei);
- könyvtári ismeretek és könyvtárhasz-

nátal területe – ez egyértelműen a könyvtárostánár felelőssége (a könyvtárban osztályfőnöki óra és a gyakorlat érdekében néhány szakóra szükséges);

– olvasási igényesség, írásbeliség szintjének emelése, személyiségfejlesztés – ez a teljes tantestület közös felelőssége, különösen az osztályfőnöké (a könyvtárostánár feladata a kezdeményezés és a tanárok, tanulók munkájának támogatása).

A könyvtárostánár a felelős azért, hogy az adott iskola évfolyamai részére elkészüljön a könyvtári program, az iskola évfolyamainak megfelelően 4, 6, 8, 10 vagy 12 évre, melyet a tantestület közösen valósít meg. A helyi pedagógiai program mellékleteként ajánlatos egy könyvtári hálót is készíteni, melyet valamennyi tantestületi tagnak átadnak a programok készítésekor. (A hetvenes években útmutató jutott el több iskolába.) Napjainkban a NAT és a készülő kerettantervek törvényi szabályozása, a minimális könyvtári óraszám rögzítése segíthet az utóbbi harminc év gyakorlatának hasznosításában, ha a könyvtárostánár a könyvtár működési szabályzatának mellékleteként elkészíti az iskola sajátos könyvtárpedagógiai tervét, évfolyamokra bontva.

Pedagógiai feladat például a honismereti, helytörténeti, környezetvédelmi téma feldolgozása az osztályfőnöki órán. Míg hatodik osztályban a témával kapcsolatos ismeretek elsajátítása és az érdeklődés felkeltése lehet a fő cél, s ezért adatokat gyűjtenek az iskola könyvtárában a tanulók az irodalomórán már megismert kézikönyvekből; a nyolcadikban az igényes életmód megalapozása, a szabadidő értelmes eltöltésére nevelés lehet a pedagógiai cél, s ezért az osztályfőnök bibliográfiát kér a helyi közkönyvtár meglátogatásakor, lehetőleg a gépi adatbázis felhasználásával is. Ez a látogatás egyben az utolsó szervezett látogatás a lakóhely szerinti könyvtárban, hiszen kilencediktől sokan más városban tanulnak majd, de a helyi könyvtárhoz

való kötődésüket is jó lenne megőrizni a középiskolai tanulmányok, majd a felnőttkor idején is. A kilencedik osztálytól kezdve az esztétikai nevelés előtérbe kerül az osztályfőnöki órákon – hiszen a tanulók 80 százaléka nem részesül folyamatos, rendszeres művészeti nevelésben az irodalomórán kívül. Ezért a szakközépiskolában egy tizedik osztályos osztályfőnök a helyismereti, környezetvédelmi foglalkozáson a könyvtárban az építészeti, néprajzi, színes fotókkal illusztrált földrajzi albumok használatával az esztétikai nevelésre is figyelmet tud fordítani, nyitottabbá neveli tanítványait.

A könyvtárostánár a mindennapi gyakorlatban az osztályfőnökkel tud elsődlegesen kapcsolatot tartani egy osztály érdekében. Meg tudják beszélni, hogy milyen az osztály szintje, ki az a tanuló, aki nem hátrányos helyzetűként szerepel és nem is

kiemelkedő tehetségként a tanárok szemében, de a könyvtárban valamilyen szempontból említésre méltó a tudása, viselkedése, gondolkodása. Az

---

*A könyvtárostánár pedagógiai munkája láthatatlan, hatása azonban látható, kimutatható.*

---

osztályfőnök tart szoros kapcsolatot a tanulókkal, az osztályban tanító tanárokkal és a szülőkkel. Ő tudja továbbítani direkt vagy indirekt módon a könyvtárostánár jelzéseit – s ő tudja tájékoztatni a könyvtárban dolgozót az eredményekről és megoldandó problémáiról.

A könyvtárostánár pedagógiai munkája láthatatlan, hatása azonban látható, kimutatható.

Hogyan mérhető a könyvtárostánár pedagógiai munkájának eredményessége?

Mit lehet és mit érdemes mérni? Miért van fontos szerepe az osztálykönyvtárosi hálózatnak? Hogyan szolgálja az iskola pedagógiai munkáját, ha van a tantestületben egy könyvtári munkaközösség? Hogyan hat, kikre egy könyvtári szakkör, a *Bod Péter*-verseny megrendezése vagy egy íróval rendezett könyvtári délután?

A személyiségfejlesztésben mi a korszerű informatikai eszközök szerepe?

Külön ki kell térni arra a tényre: a könyvtárban tartott osztályfőnöki és szakórákon két tanár vesz részt azonos időben. A jelentős új lehetőséget, amit ez a szituáció magában rejt, nem mindig használjuk ki, a kutatók nem tárták fel.

A könyvtári hatásvizsgálat során a könyvtárpedagógiai munka személyi és tárgyi feltételeinek a számbavétele is időszerű. Gyakran csak „az” iskolát emlegetjük annak ellenére, hogy a különféle könyvtári környezetben működő, a különböző szerkezetű iskolákban különböző könyvtárra van szükség.

Az iskolai pedagógiai program eredményessége elvész, ha az iskolán kívüli könyvtári rendszer fejlettsége nem biztosított. Csökken a pedagógiai munka hatása, ha nem nő meg a családok igényessége is párhuzamosan. Az iskolán kívül a család és a képzett olvasószolgálatosok munkája lesz a biztosítéka a gyermekolvasók megtartásának felnőtt korukban is.

Iskolán belül az első feladat a könyvtári helyzet felmérése. Valamennyi könyvtár-rostánár fogalmazza meg, hogy könyvtára milyen szinten szolgál a tanulók szempontjából az információszerzés, az önevelés eszközéül, a tantestület szempontjából a könyvtárpedagógiai munka eszközéül.

Azonnal meg kell szervezni a tervszerű kutatást a könyvtárpedagógia területén. Emellett már ma el kell kezdeni valamennyi évfolyamon, a tantestület valamennyi tanárának, az adott feltételek által behatárolt színvonalon a megtervezett könyvtárpedagógiai munkát a könyvtár-rostánár tervezésével és szervezésével a 18. századi Bod Péter szellemében:

„Mert valamiképpen a hazának ártani nem szabad, azonképpen annak nem használni mikor lehetne, nagy vétek.”

### Irodalom

BALOGH Mihály: *Gyere, beszéljék meg! (Egy könyvtár-rostánár időszerű kétségei)*. Új Pedagógiai Szemle, 1996/3. 22-26. old.

BALOGH Mihály: *Könyvtáros? Tanár? Könyvtár-rostánár?* Könyvtárhasználatlan, 1994/1-2. 17-20. old., valamint Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 1994/6.

BALOGH Mihály: *Lélek nélkül?* Könyvtári levelező/lap, 1997/2. 1. old.

CSAPÓ Edit: *A könyvtár-rostánári hivatásról*. Könyvtárhasználatlan, 1994/9. 76-77. old.

DÁN Krisztina: *Iskolai könyvtáraink a 203/1986-os Fejlesztési Útmutató tükrében*. Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1993/6. 54-64. old.

GEREBEN Ferenc – KATSÁNYI Sándor – NAGY Attila: *Olvasásismeret. (Olvasásszociológia, olvasáslélektan, olvasáspedagógia)* TKVK, Bp, 1980.

HOMOR Tivadar: *Könyvtárpedagógia a helyi tantervben*. Iskolakultúra, 1995/2. 56-61. old.

HORVÁTH Tibor: *Az iskolai könyvtárak útja*. Könyv és Nevelés, 1992/2. 49-41. old.

BALLÉR Endréné (szerk.): *Iskolai Könyvtárak (Segédkönyv könyvtáros tanárok számára)* FPI, Bp, 1994.

LONOVICS Lászlóné (szerk.): *Iskolai Könyvtárak és könyvtárosok Békés megyében*. Békés Megyei Könyvtár, Békéscsaba, 1995.

KELEMEN Elemér: *Az OPKM és az iskolai könyvtárak*. Könyv és Nevelés, 1992/2.

KISFALUDI Sándor: *Az önálló tájékozódásra nevelés didaktikai kérdései* 1972.

KÖNYVES TÓTH Lilla: *Bemutatom a könyvtárat*. OSZK KMK, Bp, 1976.

MÉSZÁROS István: *Iskolai könyvtárak a magyar neveléstörténetben*. Könyvtárhasználatlan, 1994/1-2. 5-17. old.

NÁDASI Mária: *Egységesség és differenciáltság a tanítási órán*. TKVK, Bp, 1986.

NEMÉNYI Imre: *Ifjúsági könyvtárak és ifjúsági olvasmányok a nevelés szolgálatában*. Lampel Kiadó, Bp, 1902.

BARTOS Éva (szerk.): *Olvasókönyv a biblioterápiáról*. OSZK KMK, Bp, 1989.

KATSÁNYI Sándor (szerk.): *Órák a könyvtárban*. Bev.: KÖNYVES TÓTH Lilla. OSZ KMK, Bp, 1977.

PÁPAYNÉ KEMENCZEY Judit: *Könyv-tár: könyv és könyvtárhasználati órák*. Szolnok, 1985.

SÁRÁNÉ LUKÁTSY Sarolta: *Mérhető-e az információs kultúra?* Könyvtárhasználatlan, 1994/9. 61-64. old.

UGRIN Gáborné: *Fehér folt a tanárképzésben*. Könyvtárhasználatlan, 1994/1-2. sz. 27-36. old.

UGRIN Gáborné: *A könyvtárban tartott szakórák szükségessége, tervezhetősége. Az órávezetés kérdései*. Könyvtárhasználatlan 1994/9. 51-60. old.

UGRIN Gáborné: *Könyvtár-rostánárok az iskolában*. Magyar Iskolaszék Egyesület Kiskönyvtára, 1997/5. sz. 1-17. old.

UGRIN Gáborné: *A tantestület közös pedagógiai munkája könyvtárhasználati tematika segítségével*. Budapesti Nevelő, 1980/2. 123-128. old.

ZSOLDOSNÉ CSELÉNYI Gyöngyi: *Hogyan készítsük fel a tanulókat a könyvtárhasználati versenyekre?* (Módszertani segédanyag könyvtár-rostánárok számára) Bod Péter Társaság, Bp, 1994.

Ugrin Gáborné